

LAUKO UGDOMOSIOS APLINKOS INTEGRAVIMAS Į PRADINIŲ KLASIŲ GAMTOS UGDYMO PAMOKAS

Violeta Lukočienė

Šilutės Martyno Jankaus pagrindinė mokykla, Lietuva

El. p.: violeta.lukociene@gmail.com

Įvadas

Šiandien ieškoma naujų mokymosi aplinkų, skatinančių mokinių mokymosi motyvaciją ir patį mokymosi procesą darančiu įtraukiu, vizualizuotu, kūrybišku. Siekiant ugdyti mokinių kritinį mąstymą, gebėjimą veikti įvairiose aplinkose, būtina pasitelkti netradicines mokymosi aplinkas ir išeiti iš formalizuotos aplinkos. Netgi Lietuvos gamtotyros pirmtakų veikloje pažymėjo, kad gamtotyra gali būti skleidžiama įvairiomis formomis (J. Pabrėža (1771–1849) gamtotyra užsiimti ragino pamoksluose ir pamokymuose, L. Ivinskis (1810–1881) sklypelyje vykdė botaninius bandymus ir to mokė vaikus ir jaunimą; P. Mašiotas (1863–1940) savo kūrybą supynęs su kasdieniniais gamtos stebėjimais, su vaikų gyvenimo patirtimi) (Gamtamokslinės kompetencijos ugdymo(si) žaliosiose mokymosi aplinkose koncepcija, 2013). Šio straipsnio tikslas – atskleisti lauko ugdomosios veiklos taikymą pradinių klasių gamtos pamokose. Lauko ugdomosios aplinkos koncepcijos taikymas naudingas mokiniui dėl įvairių kompetencijų plėtojimo. Kaip pažymi R. Burškaitienė, R. Vilkonis, E. Galkauskienė (2012), ši veikla ugdo mokinių pažintinę kompetenciją, ugdo vertybines nuostatas, ugdo sveikatos saugojimo kompetenciją, formuoja sveiko gyvenimo būdo įgūdžius. Galima teigti, kad lauko veiklų įvairovė plėtoja mokinių žinias, skatinti norą pažinti artimiausią supančią aplinką, aktyvinti poreikį gyventi ekologiškai švarioje aplinkoje. Šilutės Martyno Jankaus pagrindinėje mokykloje jau daugiau nei vienerius metus yra propaguojamas ugdymas „už klasės durų“, kurio vienas pagrindinių tikslų skatinti moksleivių ryšį su juos supančia aplinka bei ugdyti atsakomybę už ją. Keliaudami mokiniai pažįsta ne tik artimą aplinką, bet ir atranda dar nematytas vietas. Gamtamokslinis ugdymas(is) vyksta pažintinėmis išvykomis, ekskursijomis, tai sudaro sąlygas glaudesniam tarpusavio ryšiui tarp gamtos – mokinio – šeimos – mokytojo, visapusiškai išreikšti save, bendradarbiauti, įgyti pasitikėjimo ir atsakomybės jausmą.

Lauko ugdomosios aplinkos veiklos

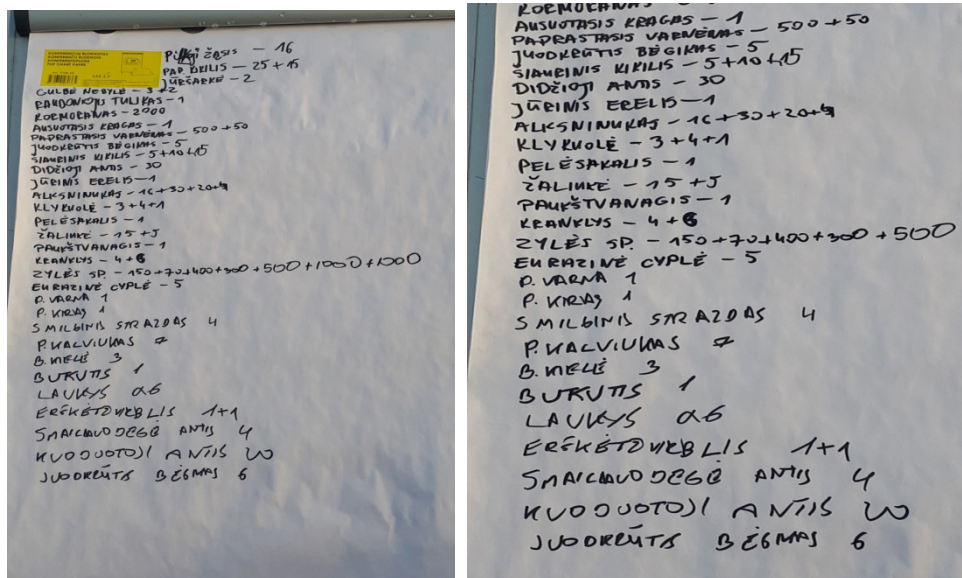
Viena iš lauko ugdomosios aplinkos koncepcijos veiklų, tapusia tradicija mūsų mokykloje pradiniam sektoriuje yra paukščių palydėtuvių stebėjimas. Dar neprašvitus rudens šeštadienio rytui pradinukai su mokytoja bei tėveliais būriavosi Ventės rage. Susirinkusiems stebėtojams ornitologai buvo paruošę įdomios edukacinės medžiagos, demonstravo, kaip žieduojami paukščiai, pasakojo apie

tokio darbo subtilybes, reikėjo atspėti koks tai paukštis. Mokiniai galėjo iš arti pamatyti mažiausią Lietuvos paukštį – nykštuką. Ornitologai papasakojo paties paukščių gaudymo ir žiedavimo idėją. Mokiniai galėjo palyginti kokių paukščių buvo pagauta šiais ir praėjusiais metais. Tai skatina mokinių informacijos valdymo ir apdorojimo įgūdžius, artimiausios gamtinės aplinkos pažinimą ir jos reikšmę žmogaus gyvenimui. Šiais metais palydėtuvių stebėjime daugiausia sugauta zylių – tą dieną jų sužieduota per tūkstantį. Ornitologinės stoties darbuotojai pasakojo, kad žieduojamos zylės pyksta, tuo galėjo įsitikinti ir patys mokiniai matydami kaip zylės gnybia snapu į pirštus. Ventės rago ornitologinės stoties vyr. ornitologas Vytautas Eigirdas teigė, kad paukščių palydėtuvių dienomis tinkluose yra tiek paukščių, kad ornitologai neturi laiko daryti kitų veiklų (žr. 1 pav.).

1 pav. Ornitologas V. Eigirdas pasakoja apie sugautus paukščius

Įdomu tai, jog paukščių stebėjimo veikloje užsiėmimo turi ne tik mokiniai, bet ir suaugę, kurie gali stebėti paukščių migraciją ir žymėti lapuose kokių ir kiek paukščių jie pamato (žr. 2 pav.).

2 pav. Praskrendančių paukščių sąrašas

Mokinio lauko ugdomoji aplinka yra tarsi žaidimų aplinka lauke, kurioje jis gali laisvai veikti ir visapusėškai vystytis bei ugdytis. R. Piaget akcentavo, kad vaikai turi kuo daugiau žaisti, nes žaidimų dėka vaikas suvokia ir atkuria pasaulį. Įdomu tai, kad paukščių stebėjimas neapsiriboja vien tik stebėjimu stotyje, jie apima platesnę geografiją. Tolimesni paukščių stebėjimai vyko tvenkiniuose, nes kai kuriuos paukščius galima pamatyti tik ten. Taigi mokiniai natūralioje aplinkoje ne tik įgijo žinių apie paukščių ypatumus, jų buvimo vietas, bet ir praktiškai galėjo patys stebėti ir mokytis kaip reikia tai daryti. Laikantis tam tikro atstumo mokiniai per žiūronus galėjo stebėti jūrinį erelį, baltąjį garnį, kitus paukščius, taip pat tvenkinių augaliją, kuri būdinga tam kraštui (žr. 3 pav.).

3 pav. Stebėjimai tvenkiniuose

Apibendrinant šios veiklos naudą, galima teigti, kad mokiniai mokosi pažinti žmogaus vystymosi perspektyvą ir kurti aplinką, kurioje mokiniai mokosi suprasti ir vertinti sudėtingą, tarpusavyje su planeta susijusį gyvenimą. Šią patirtį mokiniai gali įgyti sąveikaudami su juos supančia natūralia aplinka. Mokiniam pamokų metu galima daug papasakoti apie gamtą, joje vykstančius procesus, tačiau niekas nepakeis mokinio buvimo ir mokymosi natūralioje gamtinėje aplinkoje. Kad būtų šios veiklos tęstinumas, pamokų metu mokiniai toliau pratęse pažintį su migruojančiais paukščiais. Bandė prisiminti, kokius paukščius jie matė, iš paveikslėlio atpažinti paukščio pavadinimą, atkartoti jų „kalbą“, piešti jų portretus. Ugdymo proceso perkėlimas į lauko ugdomąją aplinką mūsų klasėje nėra vienkartinis procesas, dažnai su mokiniais vykstame stebėti aplinką įvairiais metų laikais. Svarbu, kad ugdant mokinių pažintinę kompetenciją jie gebėtų palyginti vykstančius pokyčius gamtoje skirtingais metų laikais. Stebėdami gamtą mokiniai išvaikšto aplinkinius miškelius, paupius (žr. 4 pav.). Tokiu būdu sudaroma galimybė kaupti patirtį, nuodugniau pažinti ir įsitikinti gamtos ir gyvūnijos prisitaikymo, sąryšingumo ir išgyvenimo svarbą.

4 pav. Gamtos stebėjimai įvairiais metų laikais

Natūrali gamtos aplinka skatina ne tik fizinį, bet ir socialinį, emocinį mokinio vystymąsi. Susipažindami su gamtos reiškinių ir gamtos objektais, mokiniai turtina savo žodyną, plečia kūrybiškumą, empatiškumą, socialinę atsakomybę prieš gamtą ir visuomenę. Kaip pažymi R. Makarskaitė (1997), atradimai, nauja patirtis žadina vaikų smalsumą ir mokymosi motyvaciją. Vaiko prigimtis reikalauja tiesą atrasti tyrinėjant, dar geriau susiduriant su nuomonių įvairove, ištiriant įvairius klausimus ir situacijas, plėtojant kritinį mąstymą.

Apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad ugdymosi proceso perkėlimas į lauko ugdomąją aplinką, skatina mokinius domėtis juos supančiu pasauliu, jį stebėti, tyrinėti, atrasti. Moksleiviai įsitraukia į aktyvią kūrybinę veiklą, tokiu būdu aplinkosauginės idėjos platinamos visuomenėje, o jaunoji karta ugdoma atsakomybės prieš gamtą ir jai padarinius jausmą. Lauko ugdomoji veikla praturtina ugdymo(si) procesą, skatina mokinių aukštesnę mokymosi motyvaciją, ugdo kūrybinį, analitinį mąstymą.

Literatūra

- Burškaitienė, R., Vilkonis, R., Galkauskienė, E. (2012). Lauko ugdomosios aplinkos Šiaulių ikimokyklinio ugdymo įstaigose: atvejo analizė [Šiauliai city pre-school outdoor educational environments: A case study]. *Jaunųjų mokslininkų darbai / Journal of Young Scientists*, 4 (37), 14–19.
- Gamtamokslinės kompetencijos ugdymo(si) žaliuosiose mokymosi aplinkose koncepcija (2013) [Concept of the development of scientific competencies in green learning environments]. [žiūrėta 2019-03-02]. Prieiga per internetą: https://www.google.lt/search?ei=CemgXLRhOPGUmwW4xLHYBw&q=formomis+%28J.+Pabr%C4%97%C5%BEa+%281771%E2%80%931849%29+gamtotyra+u%C5%BEsiimti+ragino+pamoksluose+&oq=formomis+%28J.+Pabr%C4%97%C5%BEa+%281771%E2%80%931849%29+gamtotyra+u%C5%BEsiimti+ragino+pamoksluose+&gs_l=psy-ab.3...10012.10012..10300...0.0..0.90.90.1.....0....1..gws-wiz.hFG6Bdp4DUk#
- Makarskaitė, R. (1997). Asmenybės formavimasis aplinkotyrinės veiklos aspektu [The personality formation in environmental activities method]. *Pedagogika / Pedagogics*, 34, 140–147.

Summary

THE INTEGRATION OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT INTO NATURE LESSONS IN PRIMARY EDUCATION

Violeta Lukočienė

Silute Martynas Jankus Basic School, Lithuania

In the paper is represented educational environment as a way for teaching pupils nature science. Educational environment encourage pupils to be interested in the world surrounding them, observe, explore the nature. Environment education is represented as a conception which enrich the educational process, stimulate pupils' higher learning motivation, develop creative, analytical thinking. In the paper is discussed birds observation activity during which pupils have a possibility to get acquainted with the birds, their features, their living world. During this outdoor activity pupils create tough relation between nature and man.

Keywords: educational environment, natural science, birds observation.